

A Critical Analysis of “Sensationalist Headlines” in the Representation of Criminal News in Light of News-Making Criminology: An Approach to the Iranian Media System

Mehrdad Rayejian Asli¹, Hamidreza Heydarpour², Jila Mehrara³

Received: 2025-07-27, Accepted: 2025-12-25

Doi: 10.22034/rcc.2025.2066915.1236

Extended Abstract

Purpose

The main purposes of the present paper are as follows:

1. Recognizing the concept and features of sensationalist headlining in the information and media system with emphasis on crime news
2. Studying the current bases and elements of news-making criminology as a new thinking approach within the sphere of critical criminology
3. Raising a critical analysis of sensationalist headlining from the perspective of news-making criminology
4. Analyzing the role of selected Iranian media outlets in disseminating sensationalist headlining

Design/methodology/approach

As an overall approach, the present paper explores the disadvantages of sensationalist headlining and the lack of scientific and analytic attitudes toward representing crime news in the information and media system. It also examines the function of the information and media system in Iran in terms of its trend toward using sensationalist headlining from a critical viewpoint. The paper seeks to evaluate the attitude of certain active media in Iran toward using sensationalist headlining as a method of representing crime news in the media and press system. From a theoretical perspective, the theory of news-making criminology as a new area of critical criminology is the focal point of this paper.

Findings

1. One of the significant parameters for evaluating sensationalist headlining is news-making criminology. It contributes to enhancing public awareness regarding criminal phenomena and their prevention. News-making criminology seeks to provide a scientific and rational approach to representing crime news in the media. Consequently, sensationalist headlining is considered an important challenge facing the media and information systems in Iran and other countries as well.

1. Faculty member, Law and Jurisprudence Department, Humanities Research and Development Institute (SAMT), Tehran, Iran.

Email: m.rayejian@samt.ac.ir

 0000-0003-0693-1888

2. Postdoctoral researcher in criminal law and criminology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (corresponding author).

Email: hrh_1364@yahoo.com

 0000-0002-8312-1558

3. Master of Criminal Law and Criminology from Allameh Tabatabaie University, Tehran, Iran.

Email: Jila.Mehrara@gmail.com

 0009-0002-5158-1856

2. Sensationalist headlining as one of the notable subjects of news-making criminology is a considerable problem within the information and media world. It is rooted in deception and seduction and cannot be regarded as a reasonable and conventional practice. The consequences of sensationalist headlining should be deliberated beyond deviance in news writing because it requires that someone be deceived and acts as a barrier against the audience's knowledge and insight. This feature turns sensationalist headlining into a subject that should be accurately analyzed.

3. Due to the governmental characteristics of the media system in Iran, focusing on the Islamic Republic of Iran Broadcasting, there is no considerable context for realizing news-making criminology within the domestic mass media. This problem could be seen as an obstacle to recognizing news-making criminology in Iran.

4. The main problem in the Iranian media system is the lack of research work relating to crime and delinquency and their causes, as well as their preventive measures being appropriately covered by this system. In other words, there is no official, systematic, and consistent educational approach concerning criminological doctrine and theory in our media system, and citizens receive no useful information and knowledge relating to crime causes and prevention. Moreover, there is a significant lack with respect to the participation of criminologists in discussing and analyzing crime and deviance in an understandable way for the public in the domestic system. The presence of criminologists in the media system could be provided by radio and television programs consisting of panel discussions or interviews.

Research limitations/implications

The authors have not had comprehensive access to all active media in Iran. Thus, the analysis and evaluation of the function of this system in terms of its trend toward using sensationalist headlining and its reflection in the process of representing criminal news have been impossible.

Practical implications

The results of this research could provide a critical analysis concerning the function of the information and media system, particularly in relation to the nature of the representation of crime news in Iran. It could be said that the consistent invitation of criminologists for research and evidence-based in-depth interviews in newspapers, magazines, and other news agencies, as well as providing field research and local surveys with the participation of criminologists and media experts, especially in subject-oriented journals, are the most important ways to help realize news-making criminology within the domestic media system.

Social implications

The results and findings of the present research could reinforce diagnostic skills for distinguishing sensationalist headlining cases from experience-based and research-based media activities, and could turn the audience of the media system into an analytic and experimental claimant group, particularly in relation to the representation of crime news.

Originality/value

The significant innovation of this research is its analysis of the function of the active information and media system in Iran, especially in the context of using sensationalist headlining in the representation of crime news in light of news-making criminology. Therefore, there is no such research background in the Iranian legal literature.

Keywords: Sensationalist headlining, News-Making Criminology, Critical Criminology, Representation of Crime News, Iranian Media System

آسیب‌شناسی «تیترنی زرد» در بازنمایی اخبار جنایی از منظر جرم‌شناسی خبرساز

مهرداد رایجیان اصلی^۱، حمیدرضا حیدرپور^۲، ژילה مهرآرا^۳

دریافت: ۰۵ مرداد ۱۴۰۴، پذیرش: ۰۴ دی ۱۴۰۴

DOI: 10.22034/rcc.2025.2066915.1236

چکیده

مسئله اصلی پژوهش حاضر که با رویکرد توصیفی - تحلیلی و با روش مطالعه کتابخانه‌ای انجام شده، آسیب‌شناسی تیترنی زرد، از منظر آموزه‌های جرم‌شناسی خبرساز و مطالعه انتقادی عملکرد نظام رسانه‌ای از حیث استفاده از این سازوکار در بازنمایی اخبار جنایی است. پرسش‌ها عبارتند از اینکه؛ ۱. از منظر جرم‌شناسی خبرساز، تیترنی زرد در بازنمایی اخبار جنایی در نظام رسانه‌ای و خبررسانی، واجد چه آسیب‌هایی است؟ ۲. مفهوم و مبانی جرم‌شناسی خبرساز چیست و مولفه‌های مورد تأکید آن در نحوه بازنمایی اخبار جنایی کدامند؟ و ۳. عملکرد برخی رسانه‌های فعال در نظام رسانه‌ای ایران از منظر اقدام به تیترنی زرد به‌ویژه در بازنمایی اخبار جنایی، با چه نقدهایی روبه‌روست؟ یافته‌ها حاکی است از منظر جرم‌شناسی خبرساز، رویکرد برخی رسانه‌ها در ایران در بازنمایی اخبار جنایی، لزوماً علمی نیست و موجب افزایش آگاهی تحلیلی و تجربی نسبت به پدیده‌های مجرمانه در میان افکار عمومی نمی‌شود. دستاورد تحقیق، آن است که با درک تیترنی زرد به مثابه آفت نظام رسانه‌ای و اسلوبی غیر حرفه‌ای در خبررسانی و بر اساس آموزه جرم‌شناسی خبرساز، ضروری است نظام رسانه‌ای ایران، رویکردهای خردبنیاد و تحلیل‌گرانه را مبنای انعکاس اخبار رویدادهای جنایی قرار دهد. تصویب و اجرای قوانین کارآمد در زمینه نظارت بیشتر بر عملکرد رسانه‌ها در انعکاس رویدادهای جنایی نیز اقدامی لازم و مفید است.

کلیدواژه‌ها: تیترنی زرد، جرم‌شناسی خبرساز، جرم‌شناسی انتقادی، بازنمایی اخبار جنایی، نظام رسانه‌ای ایران

۱. عضو هیئت علمی گروه حقوق و فقه پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت)،

Email: m.rayejian@samt.ac.ir

ORCID: 0000-0003-0693-1888

۲. پژوهشگر پسادکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی و مدرس دانشگاه (نویسنده مسئول).

Email: hrh_1364@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-8312-1558

۳. دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه میبد، میبد، ایران.

Email: Jila.Mehrara@gmail.com

ORCID: 0009-0002-5158-1856

مقدمه و بیان مسئله

جرم‌شناسی خبرساز^۱ یکی از شاخه‌های جرم‌شناسی معاصر است که از اواخر دهه ۸۰ میلادی، مفهوم‌سازی و مطرح شده است (باراک، ۱۹۸۸: ۵۶۵) (باراک، ۲۰۰۷: ۲۰۲) (مگ لاگلین و مونسی^۲، ۲۰۱۹: ۵۳۶) (رایجیان اصلی، ۱۴۰۱: ۴۲۲-۴۲۳) منظور از جرم‌شناسی خبرساز، تلاش‌ها و اقدام‌های آگاهانه جرم‌شناسان در تفسیر، تأثیر یا شکل دادن ارائه و عرضه موضوعات ارزش‌مند خبری درباره جرم و عدالت جنایی است (کرامتی معز، ۱۴۰۲: ۱۱۱۳-۱۱۶) (رایجیان اصلی، ۱۴۰۲: ۴۲۲). امروزه جرم‌شناسی خبرساز به عنوان شیوه‌ای از مداخله در گفتمان‌های جرم‌شناختی، قانونی و عمومی، نه فقط در سطح رسانه‌های سنتی (مثل رادیو و تلویزیون) بلکه در شبکه‌های مجازی را شامل می‌شود. بر این اساس، یکی از مسائلی که با رویکرد جرم‌شناسان در این شاخه ارتباط پیدا می‌کند، موضوع تیترنی زرد است.

درج تیت (یا تیترنی) زرد، یکی از جلوه‌های بارز عملکرد منفی رسانه‌ها به‌ویژه رسانه‌های مکتوب است. در اصطلاح، تیت زرد، تیتری است که بدون تحلیل عملی و کارشناسانه حوادث و رخدادها و صرفاً به صورت اغواگرانه و به قصد افزایش کمتی مخاطبان، در رسانه‌های دیداری یا نوشتاری یا شنیداری، به کار می‌رود. (بابا اوا، ۲۰۲۴: ۴) به دیگر سخن، تیترنی زرد، عنوانی است برای توصیف صرف وضعیتی که در آن، رسانه‌ها، از تیت‌های فریب‌دهنده، تحریک‌کننده و فاقد پشتوانه‌های علمی و کارشناسانه و غالباً به قصد و انگیزه جذب مخاطب و بالا بردن شمار بینندگان و شنوندگان و همچنین خوانندگان، استفاده می‌کنند. (شکرخواه، ۱۳۸۸: ۴۴) (نصراللهی، ۱۳۹۲: ۵۱) (مسعودی، ۱۳۹۱: ۳۹) (قربانی، ۱۳۹۳: ۲۱)

در نوشتگان مربوط به رسانه‌گری و خبرنگاری، تیت زرد در تعریفی ساده، عبارت دانسته شده است از: «تیتری که گوینده، تنظیم‌کننده یا ارائه‌کننده خبر، غالباً در مقام بیان، به اغراق و غلو متوسل می‌شود و از واژه‌ها و قالب‌های متنی‌ای استفاده می‌کند که هدف آنها بیشتر جذب مخاطب است تا رساندن پیام صحیح، ریشه‌دار در واقعیت یا مبتنی بر دیدگاه علمی و تحلیلی به او.» (مهدی‌زاده، ۱۴۰۰: ۳۳) بر این مبنا، در تیترنی زرد، عمدتاً مبالغه‌گری و فریب‌کاری، مبنای کار خبرنگاری و خبرگویی قرار می‌گیرد. زمانی که یک

رسانه، از تیت‌های زرد استفاده می‌کند، نخست؛ موضوعی که به آن می‌پردازد، ذاتاً بی‌فایده است و دوم؛ روش بیان یا ارائه محتوا نیز آنگونه که باید و شاید، علمی نیست. برخی از اندیشمندان و نویسندگان علوم مربوط به رسانه، تیترنی زرد را ازجمله مهم‌ترین ویژگی‌های رسانه‌گری مخرب و منفی دانسته‌اند و آن را در مقابل رسانه‌گری سازنده و مثبت دانسته‌اند.

تیترنی زرد از منظر جرم‌شناسی خبرساز، ازجمله رفتارهای آشکارا مخرب و خطرآفرین محسوب می‌شود و بر این اساس، عقیده بر ممنوع‌انگاری این اقدام از سوی رسانه‌ها شکل گرفته است. بر این مبنا، این اقدام رسانه‌ای، رفتاری است که باید مورد آسیب‌شناسی علمی قرار گیرد. درواقع، یکی از مبانی و اصول مورد نظر در جرم‌شناسی خبرساز، نقد رفتار رسانه‌های زرد و تیترنی‌های زرد و اغواگرانه است. جرم‌شناسی خبرساز می‌کوشد این عملکرد منفی رسانه‌ها در فرایند خبرنگاری و خبرگویی را به عنوان یک ضعف بزرگ در نظام رسانه‌ای معرفی نماید. (وود و همکاران، ۲۰۲۲: ۱۰۱) جرم‌شناسی خبرساز، تیترنی‌های زرد را آفت نظام رسانه‌ای اعلام نموده و تلاش می‌کند عملکرد رسانه‌ها را در جهت درست به منظور ارائه خبر به افکار عمومی بر اساس دانش محوری و تجربه‌گرایی، هدایت نماید. (گریر، ۲۰۲۰: ۳۰۹) بر این مبناست که جرم‌شناسی خبرساز، به دنبال یک گفتمان جایگزین برای نحوه خبررسانی به‌ویژه پوشش اخبار جنایی است. این گفتمان نوین، ازجمله بر اتخاذ نگاه واقع‌بینانه و تحلیل‌گرانه به پدیده‌های بزه‌کارانه و خبررسانی پیرامون آنها استوار است.

از این منظر، اقدام برخی رسانه‌ها به کاربرد تیت‌های زرد، مقوله‌ای است که از منظر جرم‌شناسی خبرساز قابل بررسی است و به‌ویژه می‌توان در صدد تحلیل نظام رسانه‌ای ایران در این باره برآمد. تحلیل این مقولات، محور اصلی مورد پژوهش در مقاله حاضر هستند. بر این اساس، مسئله اصلی مورد پژوهش در این تحقیق آن است که ضمن بررسی مفهوم تیترنی زرد و رویکرد جرم‌شناسی خبرساز به مثابه یکی از نظرگاه‌های انتقادی تحلیل جرم و بزه‌کاری در ادبیات معاصر جرم‌شناسی، آسیب‌های ناشی از اقدام به تیترنی زرد به‌ویژه در فرایند بازتابی اخبار جنایی در نظام رسانه‌ای بررسی شوند.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های داخلی

ذکر این نکته لازم است که در مطالعات و پژوهش‌های داخلی موجود، با نمونه‌ای که به‌طور خاص و مستقل، تیزرنی زرد در بازنمایی اخبار جنایی را از منظر جرم‌شناسی خبرساز، تحلیل نموده باشد، روبه‌رو نیستیم و پژوهش حاضر، نخستین تحقیق مستقل و مدون در این حوزه است. بااین‌حال، برخی پژوهش‌های مرتبط با جرم و رسانه و خبررسانی، انجام یافته‌اند که به نتایج حاصل در آنها اشاره می‌گردد؛

یاسمن خواجه‌نوری و رویا آسیایی (۱۴۰۳) در مقاله «جرم، رسانه و جرم‌شناسی انتقادی» نتیجه گرفته‌اند که مطالعات جدید در عرصه جرم‌شناسی انتقادی، رفته‌رفته به نقش مهم و انکارناپذیر رسانه‌ها در چگونگی بازنمایی اخبار مربوط به رویدادهای مجرمانه واقف شده‌اند چراکه نگاه نظام رسانه‌ای به بزهکاری و اینکه شهروندان در چه مسیری در راستای تحلیل بزهکاری‌ها هدایت شوند، بسیار تعیین‌کننده است.

مهرداد رایجیان اصلی، اسماعیل رحیمی‌نژاد و رضا رزم‌آور بناب (۱۴۰۲)، در مقاله «سیاست‌گذاری جنایی تقنینی در آینه جرم‌شناسی فرهنگی: با رویکردی انتقادی به نمونه‌هایی از چالش‌های آن در ایران» به این نتیجه دست یافته‌اند که بیشتر جرایم، ریشه در فرهنگ دارند و رسانه‌ها در جهت تحلیل پدیده‌های مجرمانه، نقشی محوری در جهت هدایت افکار عمومی دارند. از این جهت، لازم است تا نظام سیاست‌گذاری جنایی تقنینی ایران، با پذیرش تنوع و تکثر فرهنگی، سعی در تعامل بیشتر با خرده فرهنگ‌های غیر رسمی کشور داشته باشد. در این مقاله، اقدام به رفتارهایی ازجمله «تشهیر (گرداندن) بزه‌کاران در سطح شهر و بازتاب گسترده آن در رسانه‌ها»، جلوه‌ای از ناهمگونی نظام رسانه‌ای با فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های متکثر فعال در کشور دانسته شده است که صرف‌نظر از اشکالات حقوقی، نه تنها هیچ اثر پیش‌گیرانه و آموزشی ندارد، بلکه به تقویت روحیه مقاومت در برابر هنجارهای اجتماعی و بی‌اعتنایی بیشتر رسانه‌ها به بسیاری از مولفه‌های فرهنگی دامن می‌زند.

میرخلیلی، سیدمحمود و سمیه عزیزی (۱۴۰۱)، در مقاله «واکوی ابعاد نظریه بازنمایی جرم در اخبار و گزارش‌های رسانه‌ای» نتیجه گرفته‌اند که رسانه‌ها در

بازنمایی اخبار و گزارش‌های خبری، همواره بر اساس آنچه در واقعیت اتفاق افتاده است، عمل نمی‌کنند؛ بلکه غالباً به گزینش نوع خاصی از جرایم، چارچوب‌بندی پدیده‌های جنایی، تصاویر مربوط به طرفین درگیر در جرم و مقامات عدالت کیفری، اقدام می‌کنند. این دیدگاه در بازنمایی جرم، از یک سو می‌تواند توأم با اغراق و بزرگ‌نمایی باشد.

البته، محمدحسین الیاسی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای قدیمی با عنوان «سنجش میزان تأثیر نشریات زرد در کاهش احساس امنیت و سلامت روانی زنان تهران» این یافته را یادآور شده است که یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد اضطراب و افزایش ترس از بزه‌دیدگی در زنان که به شدت، سلامت روانی آنها را نیز تهدید می‌کند، اقدام برخی رسانه‌ها و نشریات در استفاده از روش خبررسانی زرد به‌ویژه برای خبررسانی در مورد پدیده‌های مجرمانه است.

پژوهش‌های خارجی

در مطالعات و پژوهش‌های خارجی نیز نگارندگان حاضر، با تحقیقی که اسلوب تیزرنی زرد را از منظر جرم‌شناسی خبرساز و با تأکید بر نحوه بازنمایی اخبار جنایی، بررسی و نقد کرده باشد، روبه‌رو نشدند. بااین‌حال، برخی پژوهش‌های مرتبط را می‌توان نام برد:

والنتینا بابا اوا^۳ (۲۰۲۴) در مقاله «جرم‌شناسی خبرساز در قرن بیست و یکم: شکل‌دهی افکار عمومی تحت واقعیت جدید» معتقد است با ظهور و گسترش اینترنت ازجمله در قالب شبکه‌های اجتماعی، هر روزه حجم عظیمی از اخبار مربوط به رویدادهای جنایی در اختیار مخاطبان قرار می‌گیرد که لزوماً برای آنها سازنده نیست چراکه شگردهای خبررسانی و رسانه‌گری، گاه، مانع آگاهی تجربی و علمی نسبت به رخدادهای مجرمانه می‌شوند.

مارک وود^۴، ایموگن ریچاردز^۵ و ماری ایلا دیس^۶ (۲۰۲۲) در کتاب «جرم‌شناسان در رسانه‌ها» به این باور رسیده‌اند که ایده رویکرد جرم‌شناسی خبرساز مبنی بر به خدمت گرفتن جرم‌شناسان دغدغه‌مند و با احساس مسئولیت در رسانه‌ها و در فرایندهای خبری، نگاهی امیدبخش به عملکرد نظام‌های رسانه‌ای است چراکه افزایش آگاهی‌های عمومی با نگاهی علمی و پژوهشی به جرم و پیشگیری، سازوکارهای ایجاد امنیت عمومی را بارور می‌سازد و احساس مشارکت اجتماعی را نیز تقویت می‌نماید.

اهداف پژوهش

هدف اصلی

تحلیل آسیب‌شناسانه تیترنی زرد در نظام رسانه‌ای و خبررسانی با تأکید بر نحوه بازنمایی اخبار جنایی از منظر جرم‌شناسی خبرساز

اهداف فرعی

- مطالعه مفهوم و مبانی جرم‌شناسی خبرساز و مولفه‌های مورد تأکید آن در نحوه بازنمایی اخبار جنایی
- بررسی عملکرد برخی رسانه‌های فعال در نظام رسانه‌ای ایران از منظر اقدام به تیترنی زرد در بازنمایی اخبار جنایی

پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی

از منظر جرم‌شناسی خبرساز، تیترنی زرد در بازنمایی اخبار جنایی در نظام رسانه‌ای و خبررسانی، واجد چه آسیب‌هایی است؟

پرسش‌های فرعی:

- مفهوم و مبانی جرم‌شناسی خبرساز چیست و مولفه‌های مورد تأکید آن در نحوه بازنمایی اخبار جنایی کدامند؟
- عملکرد برخی رسانه‌های فعال در نظام رسانه‌ای ایران از منظر اقدام به تیترنی زرد به‌ویژه در بازنمایی اخبار جنایی، با چه نقدهایی روبه‌روست؟

مبانی نظری پژوهش

در این قسمت، ابتدا بایسته‌های حاکم بر بازنمایی اخبار جنایی از منظر آموزه جرم‌شناسی خبرساز بررسی می‌شوند. سپس، تیترنی زرد، از منظر این آموزه، مورد نقد قرار می‌گیرد.

۱. بایسته‌های حاکم بر بازنمایی اخبار جنایی در نظام رسانه‌ای از منظر آموزه جرم‌شناسی خبرساز

ماهیت جرم‌شناسی خبرساز، «انتقادی» است؛ انتقاد نسبت به ساختارهای سیاسی و فرهنگی که رسانه‌ها به‌ویژه رسانه‌های حکومتی و غیر مستقل دارند. به باور جرم‌شناسان خبرساز، رسانه‌ها دید و درک درستی از جرم و بزه‌کاری برای شهروندان ایجاد نمی‌کنند زیرا حاکمیت‌ها بر آنها سلطه

دارند و سعی می‌کنند هژمونی خود را در همه ابعاد، بر رسانه‌ها حاکم سازند؛ حال آنکه باید رهیافت مقابل را مبنا قرار داد. (فتاحی زفرقندی، ۱۴۰۰: ۷۹) رهیافت مقابل که جرم‌شناسان خبرساز، آن را گفتمان جایگزین نام نهاده‌اند، لزوماً در راستای نگرش هژمونیک دولت‌ها گام بر نمی‌دارد، اساساً تعریف و تشخیص دولت‌ها (سیستم‌های اعمال اقتدار عمومی) از جرم و بزه‌کاری را نمی‌پذیرد و سعی می‌کند از بازنمایی‌های دولتی از اخبار جنایی گذر کند و در مقابل، یک رویکرد علمی و تحلیلی و پژوهشی نسبت به جرم، بزه‌کاری و اخبار جنایی را فراروی مخاطبان قرار دهد. (کولن و ویلکاکس^۷، ۲۰۱۵: ۶۶۲) (آقای، ۱۳۹۶: ۳۵-۱) (رایجیان اصلی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۵۹-۳۰۲)

جرم‌شناسی خبرساز معتقد است علاوه بر ضرورت استفاده جرم‌شناسان از امکانات رسانه‌ای، ایشان باید خود نیز فنون خبرنگاری، خبرنگاری و گزارش‌دهی رسانه‌ای را فراگیرند تا در ساخت ذهنیت مردم نسبت به جرائم و بزه‌کاری‌ها به گونه‌ای متفاوت، مؤثر واقع شوند. (ریچاردز^۸، ۲۰۲۰: ۱۳۱) به دیگر سخن، آموزه جرم‌شناسی خبرساز، از آنجا که بر لزوم اتخاذ نگرش‌های علمی برای تحلیل پدیده‌های مجرمانه و بزه‌کاری‌ها استوار شده، بر این باور است که جرم‌شناسان و پژوهشگران جرم، در راستای بازنمایی اخبار جنایی در رسانه‌ها و تحلیل (و نه فقط گزارش) رویدادهای مجرمانه، باید نقشی فعال‌تر ایفا کنند و ازجمله، با مجهز شدن به فنون و مهارت‌های خبرنگاری و خبرنگاری، ضمن اجتناب از کاربرد شگردهای خبری اغواگر، با نگرشی پژوهش‌محور، واقع‌گرایانه، آسیب‌شناسانه و دغدغه‌مدارانه، پدیده‌های مجرمانه را مورد واکاوی قرار دهند. (قدمی عزیزآباد، ۱۴۰۳: ۱۳۱-۱۵۳) (میرخلیلی و سمیه عزیزی، ۱۴۰۱: ۱۵۱-۱۸۶)

در این حالت است که مخاطبان رسانه، به جای دریافت اطلاعاتی ناقص و بی‌مایه به‌ویژه به سبب استعمال تیتراهای زرد در تنظیم خبر، دیدگاهی علمی نسبت به بسترهای وقوع جرم و روش‌های پیشگیری از رخداد پدیده‌های بزه‌کارانه، خواهند یافت. بر این مبنا، جرم‌شناسی خبرساز، بر این اعتقاد است که حضور فعال و هدمند جرم‌شناسان در رسانه‌ها و آزادی و استقلال آنها نسبت به الگوها و رهیافت‌های دیکته‌شده از سوی دولت‌ها و حاکمیت‌ها و تلقی از رسانه‌ها به مثابه یک محیط علمی آکادمیک و دانشگاهی، به ایجاد

با بودجه‌های دولتی اداره می‌شدند و به نحوی، مجبور به اجرای سیاست‌های دیکته‌شده از سوی دولت مرکزی و یا فدرالی بودند را مورد نقد جدی قرار داد.

جالب است که اتفاقاً یکی از مهم‌ترین مسائل مورد موشکافی از سوی باراک، اقدام برخی رسانه‌ها در استفاده از تیرهای زرد و اغواگر است. او در کسوت یک جرم‌شناس دغدغه‌مند، گفتمان حاکم بر رسانه‌های آن روز ایالات متحده را تحت تأثیر مستقیم و یک‌جانبه دولت و سیستم دولتی می‌دانست و می‌کوشید یک نحله جدید فکری بر اساس کارکردها و قابلیت‌های رسانه‌های فعال در سطح آمریکا به منظور پیگیری برخی اهداف مشخص دائر مدار جایگزین کردن یک گفتمان و نگاه جدید علمی و خردمحور نسبت به جرم و پدیده‌های بزهکارانه و اخبار جنایی و نحوه بازنمایی رسانه‌ای آنها در رسانه‌ها، ایجاد نماید. (باراک، ۲۰۰۷: ۸۱) (مکشین^{۱۱}، ۲۰۱۸: ۲۰۳) رویکردی که باراک ارائه می‌کند، یک جرم‌شناسی نخه‌گرا در مقابل جرم‌شناسی عوام‌گراست. بر این پایه، جرم‌شناسی خبرساز، به صراحت، خواستار دخالت نخبگان و جرم‌شناسان متخصص در رسانه‌ها برای ترسیم شکل علمی و عاقلانه از جرم و فاصله گرفتن از رویکردهای صرفاً احساسی، سیاسی، عوام‌گرایانه و تملق‌آمیز و توأم با چاشنی بزرگنمایی در تحلیل بزه‌کاری‌ها در رسانه‌هاست. (سیروس و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۰) (کرد علیوند و رضوانی، ۱۳۹۸: ۴۸۳)

بر این مبنا، می‌توان گفت بحث درباره جرم باید به یک گفتمان عمومی اما منطقی، عاقلانه، مسئولانه و راهکاراندیشانه تبدیل گردد. می‌توان در مورد نقش رسانه‌ها در انعکاس و بررسی جرائم، دو مدل کلی ارائه نمود: اول، مدل خبررسانی و دوم، مدل گزارش‌گری. مدل خبررسانی در صرف انعکاس نوع یا نرخ جرم خلاصه می‌شود ولی مدل گزارش‌گری، مفصل‌تر از مدل خبررسانی است و علاوه بر اعلام نوع یا نرخ جرم، علت‌شناسی و راهکارشناسی بر اساس سازوکارهای علمی را نیز مبنا قرار می‌دهد؛ لذا از آنچه هست، به سوی آنچه باید باشد، باید رهسپار شد. (فرجیها، ۱۳۸۵: ۴۸)

در تحلیل بیشتر گزاره‌هایی که ذکر آنها رفت، می‌توان گفت جرم‌شناس، نباید فقط گوینده و اعلام‌کننده خبر باشد بلکه همانند یک مستندساز، باید هم روایت کند و هم تحلیل. پس در جرم‌شناسی خبرساز، از «جرم‌شناسی

یک گفتمان جدید و جایگزین در برابر گفتمان هژمونیک حاکم منتهی می‌شود. (شرماک^۹، ۲۰۱۷: ۳۲)

جرم‌شناسی خبرساز، بر آن است تا ضمن حفظ روحیه و رویکرد انتقادگرا نسبت به عملکرد دولت‌ها و حاکمیت‌ها نسبت به بازنمایی و انعکاس اخبار جنایی، یک افق دید علمی و منطقی از پدیده بزهکارانه، علت‌شناسی آن و نحوه حل معضل جرم و مجموعه‌ای از داده‌ها و اطلاعات مفید در این باره در اختیار مخاطبان قرار دهد. پس، بر اساس آنچه در باب مفهوم جرم‌شناسی خبرساز ارائه شد، بعید نیست اگر گفته شود که کار یک جرم‌شناس خبرساز، در حقیقت، این است که بحث پیرامون ماهیت جرم، مولفه‌های تشکیل‌دهنده آن، زمینه‌ها و بسترهای مؤثر در وقوع آن و نحوه واکنش درست و منطقی در برابر آن را بر اساس یک رویکرد علمی و مستقل از گفتمان‌های هژمونیک و سلطه‌گرای دولتی و حاکمیتی، به شهروندان عرضه نماید و از جمله و به ویژه، عملکرد نهادهای نظام عدالت کیفری در حل معضل جرم را مورد انتقاد و آسیب‌شناسی قرار داده، در مقام ارائه راهکار برای رفع خلأها و کمبودها برآید. از این منظر، تیترنزی زرد، آشکارا و به حقیقت، در تقابل با همه بایسته‌های جرم‌شناسی خبرساز است.

۲. نقد تیترنزی زرد در نظام رسانه‌ای از منظر جرم‌شناسی خبرساز

به طور کلی، به نظر می‌رسد بسترهای گرایش به ممنوعیت تیترنزی زرد از منظر آموزه جرم‌شناسی خبرساز را می‌توان عبارت دانست از: نحوه بازنمایی جرم در رسانه‌های تحت نفوذ دولت، عوام‌گرایی رسانه‌ای، نگرش گزینشی و انتخابی در رسانه‌ها و فقر محتوایی رسانه‌ای. بر این مبنا، ممنوعیت تیترنزی زرد در نظام رسانه‌ای را می‌توان بر مبنای آموزه جرم‌شناسی خبرساز، بررسی کرد و از جانب دیگر، ریشه‌های شکل‌گیری و ساخت‌بندی جرم‌شناسی خبرساز را می‌توان در رویکردهای اعمال‌شده از سوی رسانه‌های فعال در ایالات متحده در اواخر دهه هشتاد و نود میلادی جست‌وجو نمود. در این میان، بیش از همه، اندیشه‌های «گرگ باراک»^{۱۰} به عنوان پیشگام طرح نظریه جرم‌شناسی خبرساز، خودنمایی می‌کند. وی، نحوه بازنمایی اخبار جنایی مربوط به پدیده‌های بزهکارانه به‌ویژه جرم‌های خشن و استعمال مواد مخدر در رسانه‌های آمریکا به‌ویژه آنها که

سرگرم کننده»^{۱۲} به «جرم شناسی تحلیل نگر»^{۱۳} می‌رسیم. بر اساس بحثی که ارائه شد، می‌توان گفت مولفه‌های بنیادین جرم شناسی خبرساز، عمدتاً حول محور نقد کارکردگرایانه رسانه‌ها در ارتباط با نقش آفرینی آنها در زمینه بازتابی اخبار جنایی، شکل می‌گیرد و در این میان، اقدام برخی رسانه‌ها به استفاده از تیترهای زرد، اغواگر، گمراه کننده، سودجویانه، هدایتگر و بدون پشتوانه‌های علمی و کارشناسانه، از جمله اقدامات به شدت مورد نقد رسانه‌ها در میان جرم شناسانی است که در صدد تثبیت مفاهیم جرم شناسی خبرساز بوده‌اند. جرم شناسی خبرساز، می‌کوشد کارکرد رسانه‌ها در پوشش اخبار جنایی را از یک گزارشگری محض، به یک تحلیلگری دغدغه مند برای یافتن راه‌حل‌های قابل ارائه و عملی جهت حل معضل جرم ارتقا دهد.

بر این مبنا، قطعاً اقدام برخی رسانه‌ها به تیترنی زرد، نه تنها اقدامی صواب نیست بلکه راهبردی به شدت مخرب قلمداد می‌شود. این رفتار تخریب‌گرانه رسانه‌ای، نه تنها هیچ قدرت تحلیل علمی و کارشناسانه نسبت به پدیده‌های مجرمانه و رخداد‌های خبری مربوط به آنها به مخاطبان ارائه نمی‌کند بلکه برعکس، چه بسا موجبات سیطره فضای رعب و وحشت کاذب را حتی برای مدتی طولانی بر جامعه فراهم می‌آورد و در نهایت، هیچ دیدگاه دانش بنیان و تجربه محوری در مورد نحوه تحلیل پدیده‌های مجرمانه در اختیار مخاطب (خواننده یا شنونده) قرار نمی‌دهد.

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد توصیفی - تحلیلی و با روش مطالعه کتابخانه‌ای و با ابزار فیش برداری از منابع مکتوب و با نگاهی نقادانه نسبت به عملکرد نظام رسانه‌ای در استفاده از اسلوب تیترنی زرد در فرایند بازتابی اخبار جنایی و با هدف ارائه راهکارهایی به منظور رفع چالش‌های موجود در این نظام، تدوین شده است.

یافته‌های پژوهش

۱. ممنوعیت تیترنی زرد از منظر جرم شناسی خبرساز و تحلیل وضعیت نظام رسانه‌ای ایران
گرایش به ممنوعیت تیترنی زرد، برخاسته از نقدهای گسترده‌ای است که به نظام رسانه‌ای و ابزارهای ارتباطی و خبررسانی به‌ویژه از نیمه قرن بیستم میلادی به این سو، وارد

شده است. خاستگاه جرم شناسی خبرساز، ایالات متحده است و تکوین و تکامل آموزه جرم شناسی خبرساز در آمریکا، در واقع، در رهیافت‌های انتقادگر نسبت به عملکرد رسانه‌ها در این کشور ریشه داشته است. (خواججه‌نوری و آسیایی، ۱۴۰۳: ۱۹۱-۱۹۳)

در ارتباط با وضعیت نظام رسانه‌ای ایران از منظر استفاده از اسلوب تیترنی زرد می‌توان گفت زمینه‌های ممنوعیت تیترنی زرد در نظام رسانه‌ای ایران، بیش و کم، مشابهت‌هایی با وضعیتی که در نظام رسانه‌ای ایالات متحده در قسمت قبل ترسیم شد، دارد و در عین حال، دارای افتراقاتی با این نظام نیز هست. در حال حاضر، برخی پایگاه‌های خبررسانی در نظام رسانه‌ای ایران، به‌ویژه در برخی وضعیت‌های غیرمعمول از جمله آشوب‌های شهری، اعتراضات خیابانی، تحصن‌ها و گلايه‌های صنفی، جرایم سریالی، بزه‌کاری‌های جنسی و جنسیتی، اختلافات یا تعاملات سیاسی و ...، گاه به تیترنی‌های زرد متوسل می‌شوند. ابتنای برخی رسانه‌های زرد که البته در بعض موارد، جزو رسانه‌های کمتر شناخته شده در ایران هستند بر مکانیزم اغوا و اغراق، عملکرد این قبیل رسانه‌ها را مشمول بحث انتقادی مطرح در جرم شناسی خبرساز می‌کند.

ممنوعیت تیترنی زرد در میان اصحاب رسانه و تحلیل‌گران رسانه‌ای و اندیشمندان حوزه ارتباطات عمومی در ایران، طرفداران و حامیان بسیار دارد. از مذاقه در رویکردها و اقوال مطرح در این باره، می‌توان به نیکی دریافت که تیترنی زرد در نظام رسانه‌ای ایران نیز از جمله مهم‌ترین آفت‌های فعالیت رسانه‌ای دانسته شده است. تبدیل «سوژه‌یابی»^{۱۴} به «سوژه‌سازی»^{۱۵} و یا گرایش به «توصیف غیر واقع‌گرایانه» به جای «تحلیل واقع‌بینانه» در عملکرد برخی رسانه‌ها و خبرگزاری‌های ایرانی مشهود است. به عنوان مثال، گاه و بی‌گاه، خبر از برگزاری محافل (پارتی‌ها) شبانه میان هنرمندان یا ورزشکاران معروف (یا همان سلبریتی‌ها) که در آنها، جرایم جنسی متعدد یا مصرف مشروبات الکلی یا انواع مواد مخدر از جمله کوکائین، هروئین، حشیش و شیشه رخ داده است، به تیتریک برخی رسانه‌ها در کشور بدل می‌شود در حالی‌که هنرمندانی که مورد اتهام قرار گرفته‌اند، با رد تمام شایعات، حتی به اقدام قضایی علیه اتهام‌پراکنان نیز متوسل شده‌اند.

ناکافی بودن سواد رسانه‌ای، هم در میان برخی

از طریق نظام رسانه‌ای را فراهم دید. این مهم، با تشریک مساعی میان همه دستگاه‌های مسئول در سطح حاکمیتی (به ویژه دولت و قوه قضاییه) و اصحاب رسانه در سطح نظام رسانه‌ای و اطلاع‌رسانی عمومی در کشور و تعریف و تبیین سازوکارهای مشخص و عملیاتی به منظور آگاهی‌بخشی دائمی به شهروندان در مورد تحلیل پدیده‌های مجرمانه، ریشه‌ها و بسترها و زمینه‌های وقوع بزه‌کاری‌ها و نیز نحوه پیش‌گیری از جرائم و مقابله با آنها قابل تحقق به نظر می‌رسد.

۲. مروری بر نتایج تحقیقات و پیمایش‌های خارجی راجع به پیامدهای تیترونی زرد در نظام رسانه‌ای

علاوه بر جنبه‌های نظری و کتابخانه‌ای، می‌توان به برخی داده‌های حاصل از مطالعات میدانی مرتبط با موضوع پژوهش حاضر نیز اشاره و توجه داشت. البته در میان تحقیقات داخلی، نگارندگان حاضر، با نمونه پژوهشی در باب ارزیابی و نقد تیترونی زرد و پیامدهای آن، روبه‌رو نشدند ولی با وجود این، برخی پژوهش‌های دانشگاهی و پیمایش‌های تخصصی در خارج از کشور، دلالت بر آثار منفی و مخرب کوتاه‌مدت و بلندمدت ناشی از تیترونی زرد دارند که به نظر می‌رسد اشاره به آنها در این مقال، لازم بلکه مفید است. ازجمله؛ در پژوهشی که از سوی دانشگاه کمبریج در طول سه سال (۲۰۲۰-۲۰۲۳م) و با مطالعه روی ۳۰۰ دانش‌آموز در مدارس بریتانیا، اسکاتلند و ولز و با مشارکت روانکاوانه ۲۰ روانشناس حرفه‌ای و ۲۰ فعال رسانه‌ای و خبرنگار باسابقه صورت گرفت، مشخص شد که اقدام رسانه‌ها به استفاده از تیترونی زرد و اغواگر، به‌شدت، امنیت روانی خردسالان و نوجوانان را تهدید می‌کند. به‌موجب یافته‌های این پژوهش، سطحی‌نگر شدن، هراس‌فزاینده به‌واسطه تشدید شایعات و گسترش اطلاعات نادرست، کاهش محسوس سلامت و امنیت روانی، الگوسازی‌های نامناسب و پرهیز از تعمق و سواد رسانه‌ای در نگرش به رویدادهای خبری، ازجمله مهم‌ترین پیامدهای تیترونی زرد در مواجهه نظام رسانه‌ای با کودکان و نوجوانان است. (آفلدورف^{۱۶}، ۲۰۲۴: ۵۷-۶۱)

در یک پیمایش میدانی که از سوی دانشگاه بیرمنگام در طول سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۳ (یعنی درست در زمانی که جهان، همچنان با پاندمی محسوس کووید-۱۹ و تبعات

خبرنویسان و هم در بین بسیاری از شهروندان، فقر محتوا، ابتدای کار حرفه‌ای رسانه‌گری بر احساسات و جوزدگی‌ها و موج‌سواری‌ها، نبود سازوکارهای نظارتی کافی درون‌سازمانی و برون‌سازمانی نسبت به عملکرد رسانه‌ها، کاهش مخاطبان رسانه‌های داخلی و گرایش آنها به رسانه‌های خارجی و تصمیم رسانه‌های داخل به بالا بردن جمعیت مخاطب، تمایل به ایجاد موج‌های هیجانی کاذب در میان برخی رسانه‌ها و اصحاب آنها، سودجویی‌های مالی، شکل‌گیری پدیده «فروش خبر» در برخی رسانه‌های ایرانی و... را می‌توان در شمار مهم‌ترین زمینه‌ها و بسترهای گرایش به تیترونی‌های زرد در نظام رسانه‌ای ایران آورد. (باباریع، ۱۴۰۰: ۱۰۱)

با دیدگاهی منصفانه و به دور از هر نوع غرض‌ورزی یا پیش‌دستی در داوری، باید گفت در حال حاضر، در نظام رسانه‌ای ایران، موارد گرایش به تیترونی زرد در میان برخی رسانه‌ها و پایگاه‌های خبری، کم نیست و بنابراین، می‌توان در مقام آسیب‌شناسی وضعیت موجود در نظام رسانه‌ای ایران بود. (آقاریعی، ۱۳۹۱: ۹-۳۰) (طاهرپور، ۱۴۰۱: ۸۳) در این باره باید گفت به نظر می‌رسد در مجموع، دو رویکرد کلی در مورد نقش و کارکرد نظام رسانه‌ای در کشور ما پیرامون اخبار جنایی را می‌توان مبنای تحلیل قرار داد: اول؛ رویکرد بدبینانه که معتقد است نظام رسانه‌ای، خود، یکی از عوامل دامن زدن به موج بزه‌کاری‌هاست و نه فقط به‌طور غیر مستقیم، بزه‌کاران را به تشدید اقدامات خود تشویق می‌کند بلکه فی‌نفسه، می‌تواند منبعی برای نقض امنیت روانی شهروندان و چه بسا ایجاد احساس احتمال بزه‌دیدگی در آنان شود.

دوم؛ رویکرد خوش‌بینانه که بر قابلیت‌ها و ظرفیت‌های نظام رسانه‌ای در اطلاع‌رسانی عمومی به شهروندان در مورد ریشه‌ها و بسترهای وقوع جرائم و آموزش سازوکارهای پیش‌گیری از بروز بزه‌کاری‌ها تمرکز می‌کند و برخلاف رویکرد بدبینانه، اتفاقاً یکی از بهترین ابزارها برای نیل به اهداف جرم‌شناسی خبرساز را نظام رسانه‌ای می‌پندارد. (جمشیدی و حیدرپور، ۱۴۰۱: ۸۶۰)

به نظر می‌رسد با مذاقه در کارکردهای نظام رسانه‌ای ایران به‌ویژه کارکرد اطلاع‌رسانی، آگاهی‌بخشی عمومی، هشداردهی و اختطار و آموزش و تعلیم و تربیت، می‌توان ظرفیت‌های اجرای الگوی جرم‌شناسی خبرساز در ایران

مزمّن آن روبه‌رو و ازجمله، بستر تیترنی‌های فریبنده، بسیار فراهم بود) انجام شد، مشخص گردید که این شکل تیترنی، به شدت، امنیت و سلامت روانی شهروندان را به‌ویژه در وضعیت‌های ویژه و اضطراری (ازجمله گسترش بیماری‌های پاندمیک که به‌طور معمول، ممکن است مجموعه‌ای از بحران‌ها فراروی جامعه انسانی قرار گیرد)، با مخاطره روبه‌رو می‌سازد و به‌ویژه، در روند اطلاع‌رسانی همگانی درباره رویدادهای مجرمانه، می‌تواند مورد سوءاستفاده رسانه‌ها؛ خاصه رسانه‌های موسوم به «زنجیره‌ای»^{۱۷} قرار گیرد. به گواهی نتایج این پیمایش، اقدام برخی رسانه‌های مکتوب و غیر مکتوب به تیترنی زرد و اغواگری و فریبکاری و پمپاژ اخبار جعلی^{۱۸}، هیچ استاندارد شناخته شده‌ای از رسانه‌گری حرفه‌ای^{۱۹} را دارا نیست. حتی در وضعیت عادی، انتظارهای عمومی از رسانه‌ها از حیث یک عملکرد حرفه‌ای، مطلوب و کارآمد را به نحو آشکاری نازل می‌سازد و موجب می‌شود که جامعه مخاطب، چندان در پی تحلیل موشکافانه وقایع نباشد و به دریافت اطلاعاتی سطحی و فاقد عمق تحلیلی، بسنده نماید که خطری قابل توجه پیش روی نظام رسانه‌گری حرفه‌ای قلمداد شده است. در این پیمایش، از برخی شرکت‌کنندگان پرسیده شده است که عملکرد رسانه‌های زردنویس در پوشش اخبار کرونا تا چه حد، در افزایش آگاهی‌های عمومی آنها به منظور مواجهه اصولی‌تر و کم‌خطرتر با افراد مبتلا به این بیماری، مؤثر بوده است که حسب نتایج کمی اعلام شده، میزان توفیق این رسانه‌ها در ارتباط با این مقوله، کمتر از ۱۲ درصد، برآورد شده است. (دوگ^{۲۰}، ۲۰۲۴: ۸۰-۸۴)

در تحلیل داده‌های حاصل از این تحقیقات و پیمایش‌های میدانی، می‌توان گفت این نتایج، درواقع، بر آنچه پیش از این، از منظر مطالعات کتابخانه‌ای و تحلیل‌های نظری، در رد و نقد تیترنی زرد گفته شد، مُهر صحتی دیگر می‌زنند. تیترنی‌های زرد، در وضعیت‌های عادی و به‌ویژه در وضعیت‌های اضطراری، به جای آنکه در خدمت ارتقای دانش و آگاهی همگانی باشد، به رویه‌ای خطرناک نسبت به حریم خصوصی شهروندان و ساحت امنیت روانی آنها تبدیل می‌شود و چه‌بسا حتی بتوان مخاطرات امنیتی نیز برای آن قائل شد. به‌طور مشخص، در روند بازنمایی اخبار جنایی، تیترنی زرد، بسیار چالش‌برانگیز است. با درکی اینچنین در مورد تیترنی زرد، اینک، مجال مناسب برای

تحلیل عملکرد رسانه‌های ایران از منظر تیترنی‌های زرد در بازنمایی این قبیل اخبار، فراهم است.

در تحلیل بیشتر می‌توان گفت به نظر می‌رسد که وضعیت ایده‌آل، آن است که تمام رسانه‌های کشور از هر نوع و در هر قالبی که به فعالیت مشغول هستند، باید به ارائه برخی تحلیل‌ها درباره رویدادهای جنایی و غیر جنایی مبادرت کرده و سعی در عمومی‌کردن آموزه‌های جرم‌شناسی خبرساز ازجمله همگانی‌کردن دانش راجع به علت‌شناسی جرم یا ارائه راه‌کار برای پیش‌گیری از وقوع جرم داشته باشند؛ لیکن از این منظر، فاصله معنادار با وضعیت مطلوب داریم. نکته دیگر اینکه اقدام جرائد، روزنامه‌ها و مجلات به تحلیل علمی مسائل مجرمانه، به هیچ وجه، نافی وظیفه و رسالتی که رسانه‌های گسترده‌تر و با پوشش رسانه‌ای بیشتر در سطح ملی به‌ویژه صدا و سیما در امر پرداختن به مسائل و آموزه‌های جرم‌شناسی خبرساز و همگانی‌کردن آموزه‌های مطرح در این نحله فکری دارند، نیست. البته نگارندگان حاضر، نگاه بدبینانه به وضعیت نظام رسانه‌ای کشور نداشته و سعی در رعایت جانب انصاف در قضاوت دارند و هرگز معتقد به این نیستند که تیترنی زرد در نظام رسانه‌ای و خبری کشور، یک اصل است و نه یک استثناء اما واقعیت، آن است که به هیچ وجه، نمی‌توان از مواردی که بر مدار زردنگاری رسانه‌ای و خبری در کشور رخ می‌دهد، به‌آسانی و با تسامح، گذشت. از حیث کمی و نیز از جهت آماری، رسانه‌های زردپرهیز در کشور ما کم‌فروغ بوده‌اند و به صورت تعمدی و یا ناخواسته، آنچنان که باید و شاید، در راستای اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی عمومی به نحو علمی و کارشناسانه، ظاهر نشده‌اند. این وضعیت، نیازمند آسیب‌شناسی دقیق است تا بتوان وضعیت نظام رسانه‌ای و خبری کشور را از منظر ممنوعیت تیترنی زرد، ارتقا داد. درنهایت، این نظام باید بتواند در سطح انتظارات و توقعات موجود و بر اساس آموزه‌های جرم‌شناسی‌های انتقادی به‌ویژه جرم‌شناسی خبرساز، عمل نماید.

۳. جستاری بر وضعیت سیاست جنایی تقنینی راجع به ممنوعیت تیترنی زرد در نظام رسانه‌ای ایران با تأکید بر چگونگی بازتاب اخبار جنایی

ممنوعیت تیترنی زرد در ارتباط با اخبار مربوط به رخدادهای جنایی، موضوع سیاست جنایی تقنینی خاصی

رخدادهای جنایی و پرهیز از اقدامات رسانه‌ای صرفاً اغواگر و کاملاً ناعلمی، مفید واقع شود.

ذکر این نکته نیز لازم و با بحث حاضر، مرتبط است که در حال حاضر، با اتقان بیشتر و اطمینان افزون‌تری، تیترونی زرد را می‌توان در شمول ماده ۱۸ قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸ نیز قرار داد که «نشر اکاذیب رایانه‌ای به وسیله سامانه رایانه‌ای یا مخابراتی» را جرم‌انگاری کرده است؛ توضیح آنکه، مبنای این جرم، «قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی» است که تیترونی زرد، یکی از مهم‌ترین ابزارها برای عینیت‌بخشی به این قصد است. مشاهده و مطالعه رویه برخی رسانه‌های فعال در ایران، دلالت بر این دارد که در بسیاری از موارد، تیترونی زرد، کارکردی جز تشویش اذهان و یا اضرار به دیگران ندارد و بنابراین، اینگونه به ذهن متبادر می‌گردد که چنین وضعیتی را می‌توان تحت شمول ماده مورد اشاره دانست. باید افزود که در این ماده، انتساب اعمالی برخلاف حقیقت؛ رأساً یا به عنوان نقل قول؛ به شخص حقیقی یا حقوقی و به‌طور صریح یا تلویحی، مورد نظر مقنن بوده است که به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین حربه‌های ارتکاب این رفتار مجرمانه، تیترونی زرد است. با این همه، همچنان که گفته شد، در حال حاضر، مقرره‌ای ویژه در باب اعلام ممنوعیت اقدام به تیترونی زرد در کشور ما مفقود است. ذکر این نکته مهم نیز تهی از فایده نیست که اساساً یک معضل برجسته در رابطه با نحوه فعالیت رسانه‌ها در کشور ما فقدان یک قانون منسجم و کارآمد حاکم بر عملکرد رسانه‌هاست. هر از گاه، این مقوله در محافل سیاسی و تقنینی کشور ما مطرح و از ضرورت‌های غیر قابل انکار ناظر بر این امر، سخن رانده می‌شود اما اقدامی در خور در این باره، صورت نگرفته است. ازجمله در اواسط سال ۱۴۰۰، بحثی راجع به تدوین قانون جامع نظام رسانه در کشور، در مجلس شورای اسلامی طرح گردید که تا زمان نگارش این سطور (مرداد ۱۴۰۴)، به نتیجه ملموس و قابل اشاره‌ای منتهی نشده است. اینگونه به ذهن می‌رسد که این قانون، به شرط تصویب و اجرا، می‌تواند دربردارنده بایسته‌ها و ضمانت‌های اجرایی کارآمد مربوط به پرهیز از تیترونی زرد و به جای آن، استفاده از تیترونی سالم و مناسب برای انعکاس اخبار به‌ویژه اخبار مربوط به رخدادهای بزه‌کارانه باشد. در تحلیل نهایی جدال میان هست‌ها و بایدها، نظام رسانه‌ای ایران از منظر توجه و تمرکز

در کشور ما نیست. با مذاقه در مقررات فعلی در ایران، با مقرر خاص و مشخصی در باب ممنوعیت تیترونی زرد روبه‌رو نمی‌شویم و بر این اساس، می‌توان مدعی بود که در قوانین بالادستی و نه در قوانین عادی و نه در آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به قوانین عادی، اساساً این مقوله وارد گفتمان مراجع قاعده‌گذار نشده است. با این حال، به موجب قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴، برخی الزامات بر عملکرد و فعالیت مطبوعات حاکم شده‌اند که هرچند نمی‌توان ممنوعیت صریح تیترونی زرد را از آنها استنباط کرد، ولی به نظر می‌رسد به‌طور تلویحی، این الزامات را می‌توان شامل این ممنوعیت دانست؛ ازجمله، «روشن ساختن افکار عمومی و بالا بردن سطح معلومات و دانش مردم» را یکی از رسالت‌های مطبوعات (به عنوان بخشی از نظام رسانه‌ای کشور) اعلام کرده است. به موجب ماده ۵ این قانون نیز «کسب و انتشار اخبار داخلی و خارجی که به‌منظور افزایش آگاهی عمومی و حفظ مصالح جامعه باشد، ... حق قانونی مطبوعات است.» بندهای ۵ و ۱۱ از ماده ۶ قانون مورد اشاره نیز مطبوعات را ممنوع از «استفاده ابزاری از افراد (اعم از زن و مرد) در تصاویر و محتوا، تحقیر و توهین به جنس زن، تبلیغ تشریفات و تجملات نامشروع و غیر قانونی» و «پخش شایعات و مطالب خلاف واقع و یا تحریف مطالب دیگران» اعلام کرده است. همچنین، ماده ۹ این قانون هم یکی از شرایط متقاضیان برای دریافت امتیاز انتشار مطبوعات را «داشتن صلاحیت علمی» - که می‌توان این قید را شامل دانش تخصصی در زمینه خبرنگاری و رسانه‌گری و به‌تبع، دربردارنده بایسته‌های ناظر بر ممنوعیت استفاده از سازوکار تیترونی زرد به منظور جذب و جلب صرف مخاطب بدون تلاش برای ارتقای دانش عمومی و تخصصی جامعه مخاطب نیز دانست - مقرر نموده است. با وجود چنین تصریح‌ها و ممنوعیت‌هایی، همچنان رویکرد مشخصی بر محور ممنوعیت تیترونی زرد در نظام رسانه‌ای ایران، شکل نگرفته است که به نظر می‌رسد اقدام عاجل مراجع قاعده‌گذار در این باره، دست‌کم به صورت ممنوع‌انگاری رسمی و تعیین ضمانت‌های اجرایی اداری و انضباطی (حتی اگر اعتقادی به جرم‌انگاری و وضع مجازات برای آن وجود ندارد)، می‌تواند تا حدود زیادی، در راستای هدایت عملکرد نظام رسانه‌ای کشور به مسیر صحیح و تمرکز بر جنبه‌های آموزشی و علمی به‌ویژه در بازتاب

بر ممنوعیت تیترنی زرد، چندان پیشرفته و تکامل یافته ارزیابی نمی شود.

نتیجه گیری و پیشنهادها شرح یافته های اصلی پژوهش

جرم شناسی خبرساز، به عنوان یکی از گرایش های معاصر علوم جنایی و اجتماعی می تواند در تنویر اذهان و افکار عمومی راجع به پدیده مجرمانه و پیش گیری از آن نقش ایفا کند. در این میان، تیترنی زرد، به عنوان یکی از موضوعات مورد توجه در این شاخه، یک آفت مهم و رفتاری غیر حرفه ای در دنیای رسانه گری و خبررسانی به شمار می رود. مشکل عمده در نظام رسانه ای کشور ما، فقدان روحیه و بسترهای انجام کار پژوهشی و علمی پیرامون بزه کاری ها و زمینه های بزه کاری و علت شناسی و راهکارشناسی در مورد آنهاست. درواقع، نظام رسانه ای در کشور ما هیچ آموزش رسمی و منسجم و هماهنگ درباره تعلیم و آموزه های جرم شناسی به ویژه در زمینه پیش گیری از جرم، به شهروندان ارائه نمی کنند و شهروندان، هیچ تحلیل جامع علمی در مورد علت شناسی و راهکارشناسی جرم، از رسانه ها دریافت نمی کنند. افزون بر این ها، به نظر می رسد زمینه برای حضور دائم و هدفمند جرم شناسان متخصص و تحلیل گر در نظام رسانه ای کشور ما به منظور بحث و تحلیل علمی در مورد پدیده های بزه کارانه و ارائه آموزش های کامل و جامع با زبانی همه فهم به شهروندان، به شدت، مفقود است.

توصیف یافته های پژوهش و مقایسه آنها با تحقیقات انجام شده قبلی

دولت مردان باید به نحو دیگری با رسانه ای شدن بزه کاری ها روبه رو شوند و هدف آنها از این امر، نباید فقط برجسته کردن اقدامات و تدابیر پیش گیری از جرم یا مقابله با آن باشد. پیش و بیش از این امر، باید جرم شناسی خبرساز به عنوان یک الگوی عمل، مبنای کار رسانه ها و به ویژه، دولت هایی که آن رسانه ها را در اختیار دارند، قرار گیرد. بنابراین، پیشنهاد مشخصی که از توجه به جرم شناسی خبرساز در وضعیت رسانه ها در کشور می توان ارائه داد، اختصاص دادن برنامه های ویژه در رسانه ملی (صدا و سیما) برای ارائه آموزش علمی و تحلیلی درباره جرم، نحوه

پیش گیری از آن و راهکارهای مقابله با آن و نیز کاهش اثرات و تبعات آن و نیز افزایش اختیارات رسانه های تصویری و صوتی برای استفاده و بهره برداری از دانش و تخصص جرم شناسان است. همچنین باید تمام تلاش های رسانه ای در کشور، برای تأمین و تضمین استقلال جرم شناس در ارائه تحلیل های علمی، عملی شود؛ به نحوی که جرم شناس، به دلیل ترس از تبعات تحلیل خود، ناگزیر به کتمان حقایق یا جهت گیری و سوگیری در گفتار و نوشتار خود نشود. چنین مباحث و مطالبی، موضوع پژوهش خاص و مستقلی در کشور ما نبوده و مقاله حاضر، کوشید از منظر موازین و مبانی جرم شناسی خبرساز، مقوله تیترنی زرد در انعکاس و بازتاب اخبار مربوط به رویدادهای جنایی را مورد آسیب شناسی قرار دهد. تحقیقات و پژوهش های موجود، بیشتر به چستی جرم شناسی خبرساز و مولفه های مورد تأکید آن، پرداخته اند و اساساً ورودی به موضوع پژوهش حاضر نداشته اند. بنابراین، مقاله حاضر تلاش کرد که ادبیات پژوهشی مربوط به جرم شناسی خبرساز را از منظر نقد تیترنی زرد - به مثابه یک اسلوب منفی خبررسانی و آفتی برای نظام رسانه ای - به ویژه در ارتباط با رویدادهای جنایی را تقویت نماید و ضعف های پژوهشی موجود را رفع نماید.

دلایل احتمالی تأیید یا رد یافته های دیگران

با وجود آنکه ممکن است اصحاب رسانه، تیترنی زرد را روشی برای افزایش جمعیت مخاطب خود ارزیابی کنند و چندان در پی تحلیل آسیب شناسانه آن نباشند اما حقیقت، آن است که از منظر جرم شناسی خبرساز، خبررسانی به ویژه در مورد پدیده های جنایی، به هیچ وجه، روشی استاندارد و مطلوب نیست و مضرات متعددی به دنبال دارد. بر این اساس، چنانچه یافته های دیگر تحقیق ها، دلالت بر مخالفت با روش تیترنی زرد در بازتاب اخبار جنایی داشته باشند، مورد تأیید و در غیر این صورت، مورد مخالفت نگارندگان حاضر هستند.

نقاط ضعف و قوت پژوهش

مهم ترین ضعف پژوهش حاضر، عدم دسترسی به همه رسانه های فعال در ایران و تحلیل و ارزیابی عملکرد آنها در ارتباط با مقوله تیترنی زرد در بازتاب اخبار جنایی بوده

عمومی به‌طور کلی و موارد جزئی تر نظیر چگونگی تیترونی و پرورش متن‌های خبری به‌ویژه متون مربوط به اخبار جنایی باشد، از جمله اهم راهکارهایی هستند که می‌توانند به پیاده‌سازی جرم‌شناسی خبرساز در نظام رسانه‌ای کشور در رویکردی کلی و پرهیز از تیترونی‌های زرد بی‌حاصل و نامفید در نگرشی جزئی، کمک کنند.

نتیجه‌گیری نهایی

تیترونی زرد، بنیاد در اغفال و اغوا دارد و هرگز نمی‌تواند رفتاری معقول و مقبول قلمداد شود. تیترونی زرد را نمی‌توان صرفاً نوعی بی‌سلیقه‌گی در خبرنگاری دانست بلکه تبعات و پیامدهای آن را باید فراتر از این‌ها جست‌وجو کرد. تیترونی زرد، با هر انگیزه و هدفی که صورت گیرد، موجب فریب مخاطب است و هیچ دانش تجربی و بینش علمی در اختیار مخاطب قرار نمی‌دهد. همین ویژگی، آن را به موضوعی در خور تحلیل بدل می‌سازد. مهم‌ترین و اصلی‌ترین سنجش برای ارزیابی تیترونی زرد، آموزه جرم‌شناسی خبرساز است که سعی می‌کند یک جرم‌شناسی نخبه‌گرا (نخبه‌سالار) باشد و تلاش بر آن دارد که انعکاس اخبار جنایی در رسانه‌ها، بی‌آنکه مصرف انتخاباتی یا سیاسی داشته باشد و بی‌آنکه درگیر عوام‌گرایی‌های مرسوم رسانه‌ای شود، به صورت علمی و با رویکردی خردگرا، صورت پذیرد. بر این اساس، تیترونی زرد، از منظر جرم‌شناسی خبرساز، یکی از مهم‌ترین چالش‌های فراروی نظام رسانه‌ای و خبرنگاری هم در ایران و هم در دیگر کشورهاست و به سبب تبعات و پیامدهای منفی و مخربی که دارد، به هیچ‌وجه، مبتنی بر اهداف و مقاصد پیش‌روی آموزه جرم‌شناسی خبرساز نیست.

پیشنهادهای محدودیت‌ها

یکی از الزاماتی که سیاست‌گذاری جنایی تقنینی در کشور ما در باب عملکرد رسانه‌های در بازنمایی اخبار مربوط به رویدادهای جنایی باید اقدامی ضروری در مورد آن صورت دهد، ایجاد ممنوعیت‌های رسمی و واجد ضمانت‌هایی اجرایی مناسب برای رسانه‌ها (دست‌کم آن دست رسانه‌هایی که نظارت و کنترل فعالیت آنها بیشتر ممکن است نظیر رسانه‌های مکتوب مثل مجلات و روزنامه‌های کاغذی یا رسانه‌های رادیویی-تلویزیونی) در جهت اجتناب از تیترونی‌های زرد، اغواگر، ناعلمی و غیر آموزشی

است. مهم‌ترین نقطه قوت آن نیز گشودن دریچه‌ای بدیع به تحلیل و مطالعه عملکرد نظام رسانه‌ای ایران در انعکاس اخبار مربوط به رویدادهای جنایی از منظر جرم‌شناسی خبرساز و نقد مستدل و مستند تیترونی زرد در این زمینه است.

کاربرد یافته‌ها

شایسته است در مقام احصای برخی راهبردهای مؤثر و کارآمد به منظور دور کردن هر چه بیشتر رسانه‌ها از تیترونی زرد باشیم. در این باره می‌توان گفت دعوت پیوسته از جرم‌شناسان برای انجام مصاحبه‌های عمیق پژوهش‌مدار و مستندمحور در روزنامه‌ها و مجلات و وبلاگ‌ها و سایت‌های خبری، فراهم کردن زمینه پژوهش‌های میدانی و پیمایش‌های محلی با حضور توأمان جرم‌شناسان و اهالی رسانه به‌ویژه در مجلات سوژه‌محور، تصویب بودجه‌های مستقل برای تزیق در نظام رسانه‌ای کشور به‌ویژه در روزنامه‌ها و مجلات و جراند و سایت‌ها و وبلاگ‌های خبری به منظور تسهیل شرایط برای به خدمت گرفتن جرم‌شناسان به منظور تحلیل علمی و کارشناسانه بزه‌کاری‌ها، تسهیل در آزادسازی بیشتر فضا و نظام رسانه‌ای کشور و تلاش برای بالا بردن میزان و تعداد رسانه‌های مستقل و آزاد و غیر دولتی در کشور و اقدام عملی برای کاهش سطح انقیاد و تأثیرپذیری بودجه‌ای و ساختاری و عملکردی از نهاد دولت (حاکمیت) در رسانه‌ها، حمایت رسمی و تشکیلاتی از جرم‌شناسانی که به نحوی، تخصص یا دانش یا تجربه عملی و یا دانشگاهی در امور رسانه‌ای و خبری دارند به این منظور که با یک یا چند پایگاه رسانه‌ای در کشور، وارد فضای تعاملی شده و به تحلیل کارشناسانه بزه‌کاری‌ها مشغول شوند، تقویت و افزایش کمی و کیفی برنامه‌ها و شوهای سوژه‌محور به‌ویژه در صدا و سیما که سعی در تعریف و تبیین بهتر و کاراتر علت‌شناسی و راهکارشناسی برای جرم و بزه‌کاری دارند، تلاش برای استقرار و تثبیت رویکرد و گفتمان عمومی‌کردن جرم‌شناسی و اقدام برای نهادینه‌سازی گفتمان‌های اصلاح‌طلبانه و تحول‌خواهانه در تحلیل‌های جرم‌شناختی در برنامه‌های دیداری و شنیداری و البته در کنار همه این موارد، در سطح سیاست‌گذاری جنایی تقنینی، تصویب قانون جامع نظام رسانه‌ای کشور که ازجمله می‌تواند دربردارنده استانداردهای لازم‌الرعایه مربوط به نحوه اطلاع‌رسانی

در بازتابی اخبار جنایی است. در مقابل، محدودیت‌های فراروی عملیاتی‌سازی این پیشنهاد، عمدتاً به ساختارهای ناکافی در نظام رسانه‌ای و فقد گفت‌وگوهای نظری و تحلیلی مستند و مستدل در زمینه ممنوعیت تیترونی زرد در جهت بازتاب رسانه‌ای اخبار جنایی در ایران، مربوط می‌گردد.

پی‌نوشت‌ها

1. News-making Criminology	7. Francis T. Cullen and Pamela Wilcox	12. Infotainment Criminology	18. Fake News
2. E. McLaughlin and J. Muncie		13. Analytical Criminology	19. Professional Mediation
3. Valentina Babaeva	8. Imogen Richards	14. Subject Searching	20. Bingfei Dong
4. Mark Wood	9. S. Chermak	15. Subject Making	
5. Imogen Richards	10. Gregg Barak	16. Michael Apfeldorf	
6. Marie Iladys	11. Marilyn D McShane	17. Chain Media	

فهرست منابع

- آقاریعی، داوود (۱۳۹۱)، آسیب‌شناسی و بسایت‌های خبری - تحلیلی در ایران و ارائه مدلی مطلوب برای اصلاح ساختار آن، *مجله مطالعات رسانه‌ای*، ۷(۱۸)، ۳۰-۹.
- آقایی، سارا (۱۳۹۶)، رسانه و جرم از منظر جرم‌شناسی فرهنگی، *مجله مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی*، ۴(۱)، ۳۵-۱.
- باباریع، مهدی (۱۴۰۰)، آسیب‌شناسی ساختار مطبوعات محلی در ایران، تهران: طرح پژوهشی به سفارش پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- جمشیدی، علیرضا؛ حیدرپور، حمیدرضا (۱۴۰۱)، جرم‌شناس به مثابه یک خبرنگار؛ جستاری بر مفهوم و مولفه‌های جرم‌شناسی خبرساز و وضعیت آن در نظام رسانه‌ای ایران، *حقوق کیفری پویا* (مجموعه مقاله‌ها در پاس داشت استاد دکتر محمدعلی اردبیلی)، تهران: نشر میزان.
- خواجهنوری، نسترن؛ آسیایی، رویا (۱۴۰۳)، جرم، رسانه و جرم‌شناسی انتقادی، *فصلنامه تحقیقات حقوقی*، ۲۷(۲)، ۱۸۷-۲۰۲.
- رایجیان اصلی، مهرداد (۱۴۰۱)، *کلیات جرم‌شناسی (محتوا و تحول: از دیروز تا امروز)*، تهران: انتشارات نگاه معاصر.
- رایجیان اصلی، مهرداد (۱۴۰۲)، *درآمدی بر جرم‌شناسی*، تهران: انتشارات سمت.
- رایجیان اصلی، مهرداد و همکاران (۱۴۰۲)، سیاست‌گذاری جنایی تقنینی در آینه جرم‌شناسی فرهنگی: با رویکردی انتقادی به نمونه‌هایی از چالش‌های آن در ایران، *مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی*، دوره ۱۱، شماره ۲۱، ۲۵۹-۳۰۲.
- سیروس، قادر و همکاران (۱۴۰۱)، تحلیل سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در قبال جرایم متأثر از رسانه، *نشریه پژوهش‌های جرم‌شناختی پلیس*، ۹، ۴۶-۲۴.
- شکرخواه، یونس (۱۳۸۸)، *مبانی خبرنویسی*، تهران: انتشارات دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- طاهرپور، نیکیتا (۱۴۰۱)، تحلیل عملکرد رسانه‌های زرد در انقلاب‌ها، شورش‌ها و جنبش‌های سیاسی و اجتماعی، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات*، دانشگاه علامه طباطبائی.
- فتاحی زرفرندی، سجاد (۱۴۰۰)، جرم‌شناسی مبتنی بر خبرسازی، *فصلنامه الکترونیکی پژوهش‌های حقوقی قانون‌یار*، ۴(۱۶)، ۷۷-۸۷.
- فرجیها، محمد (۱۳۸۵)، بازتاب رسانه‌ای جرم، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۶(۲۲)، ۵۷-۸۶.
- قدمی عزیزآباد، مصیب (۱۴۰۳)، تأثیر بازتابی رسانه‌ای جرم بر دادرسی متصفانه با تأکید بر پرونده آتنا اصلانی، *فصلنامه علمی رسانه*، دوره ۳۵، شماره ۱۳۶، ۱۳۱-۱۵۳.
- قربانی، حسن (۱۳۹۳)، *شگردهای خبرنگاری*، تهران: انتشارات سروش مولانا.
- کرامتی معز، هادی (۱۴۰۲)، *جرم‌شناسی (طرح مباحث نوین در دانش جرم‌شناسی)*، تهران: نشر شرکت سهامی انتشار.
- کرد علیوند، روح‌الدین؛ رضوانی، سودابه (۱۳۹۸)، *جرم‌شناسی خبرساز، دائرةالمعارف علوم جنایی*، کتاب چهارم (علوم جنایی تجربی)، تهران: نشر میزان.
- مسعودی، امید (۱۳۹۱)، *مبانی خبرنگاری*، تهران: انتشارات اداره کل آموزش صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
- مهدی‌زاده، محمد (۱۴۰۰)، *نظریه‌های رسانه (اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی)*، تهران: انتشارات همشهری.
- میرخلیلی، سید محمود؛ عزیزی، سمیه (۱۴۰۱)، واکاوی ابعاد نظریه بازتابی جرم در اخبار و گزارش‌های رسانه‌ای، *مجله مطالعات حقوق تطبیقی معاصر*، دوره ۱۳، شماره ۲۹، ۱۵۱-۱۸۶.
- نصراللهی، اکبر (۱۳۹۲)، *اصول خبرنگاری*، تهران: انتشارات سروش.
- الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۵)، *سنجش میزان تأثیر نشریات زرد در کاهش احساس امنیت و سلامت روانی زنان تهران*، *فصلنامه/منیت*، ۵(۲-۱)، ۵۳-۷۱.

- Aghaei, Sara (2017), Media and Crime from the Perspective of Cultural Criminology, *Journal of Criminal Law and Criminology Studies*, (1)4 [In Persian]
- Apfeldorf, Michael (2024), Helping Students Reflect on the Era of Yellow Journalism through Historical Cartoons and Newspapers, *Social Education*, 88, 57-61.
- Aqarfiei, Davoud (2012), Pathology of News-Analytical Websites in Iran and Presenting a Desirable Model for Reforming Its Structure, *Journal of Media Studies*, 7 (18) , 9-30 [In Persian]
- Babaeva, Valentina (2024), News-making Criminology in the 21st Century: Forming the Public Opinion under the New Reality, *Journal of Digital Technologies and Law*, (3)2 , 1-17.
- Babarabi, Mehdi (2011), *Pathology of the Structure of Local Press in Iran*, Research Project Commissioned by the Institute of Culture, Art and Communication. [In Persian]
- Barak, G. (1988), Newsmaking criminology: reflections of the media, intellectuals, and crime, *Justice Quarterly*, 5 (4) , 565-587.
- Barak, G. (2007), Doing News-making Criminology From Within the Academy, *Theoretical Criminology*, 11 (2), 1-18.
- Campbell, W. Joseph (2014), *Yellow Journalism*, Greenwood Publishing.
- Chermak, S. (2017), *Crime in the News Media*: in: G Barak (ed.), *Media, Process and the Social Construction of Crime*, New York, Garland.
- Cullen, Francis T. & Others (2017), *Criminological Theory: Past to Present: Essential Readings*, Oxford University Press.
- Cullen, Francis T. and Pamela Wilcox (2015), *The Oxford Handbook of Criminological Theory*, Oxford University Press.
- Dong, Bingfei (2024), Deconstruction and Reconstruction: Defining New Yellow Journalism in the New Media Era from the Perspective of News Elements, *Advances in Social Behavior Research*, 13 (1), 80-84.
- Eiasi, Mohammad Hossein (2006), Measuring the Effect of Tabloid Newspapers on Reducing the Sense of Security and Mental Health of Tehran Women, *Quarterly Journal of Security*, 5 (10), 53-71. [In Persian]
- Farajih, Mohammad (2006), Media Coverage of Crime, *Social Welfare Quarterly*, (22)6 , 57-86. [In Persian]
- Fattahi Zafarqandi, Sajjad (2000), Criminology Based on News-making, *Electronic Quarterly of Legal Researches of the Legal Assistant*, 4 (16) , 77-87. [In Persian]
- Ghorbani, Hassan (2014), *News Writing Techniques*, Second Edition, Soroush Molana Publications. [In Persian]
- Greer, Chris (2010), *News Media Criminology*, in: McLaughlin, E. and Newburn, T. (eds.), *The Sage Handbook of Criminological Theory*, London: Sage.
- Hewilt, Kidd and Osborne R. (2013), *Crime and the Media: The Postmodern Spectacle*, Pluto publication, London, UK.
- Jamshidi, Alireza and Hamidreza Heydarpour (2011). Criminologist as a Journalist; A search for the concept and components of news-making criminology and its status in the Iranian media system, *Dynamic Criminal Law* (Collection of Articles in Honor of Professor Dr. Mohammad Ali Ardebili), First Edition, Tehran, Mizan Publishing House, 854-868. [In Persian]
- Jeffries, Samantha (2004), News-making Criminology or Infotainment Criminology? A Decontextualised, Fragmented and Misconstrued Critique, *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 37 (2), 253-275.
- Keramati Moez, Hadi (2013). *Criminology (Scheme of New Topics in Criminology)*, Publishing Company, First Edition. [In Persian]
- Khajeh Nouri, Nastaran and Roya Asiai (2025). Crime, Media and Critical Criminology, *Legal Research Quarterly*, 27 (2) , 187-202. [In Persian]
- Kurd Alivand, Ruhoeddin and Soudabeh Rezvani (2019). News-Making Criminology, *Encyclopedia of Criminal Sciences, Fourth Book (Experimental Criminal Sciences)*, First Edition, Tehran, Mizan Publications. [In Persian]
- Liebling, Alison (2016), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford University Press.
- Masoudi, Omid (2012). *Fundamentals of News Writing*, Fourth Edition, Publications of the General Directorate of Education of the Islamic Republic of Iran Broadcasting. [In Persian]
- McLaughlin, E. and Muncie, J. (2019), *The Sage Dictionary of Criminology*, Fourth Edition: SAGE.
- McShane, Marilyn D. (2018), Williams, Frank P., *Criminological Theory*, Pearson Education, Sixth Edition, New Jersey, USA.
- Mehdizadeh, Mohammad (2013). *Media Theories (Common Thoughts and Critical Perspectives)*, 10th Edition, Hamshahri Publications. [In Persian]
- Mirkhalili, Seyed Mahmoud and Somayeh Azizi (2013), Analysis of Dimensions of Crime Representation Theory in News and Media Reports, *Journal of Contemporary Comparative Law Studies*, Volume 13, Issue 29, 151-186. [In Persian]
- Nasrollahi, Akbar (2013). *Principles of News Writing*, 2nd Edition, Soroush Publications. [In Persian]
- Qadami Azizabad, Musayyib (2014), The Effect of Media Representation of Crime on Fair Trial with Emphasis on the Case of Athena Aslani, *Quarterly Journal of Media Studies*, Volume 35, Issue 136, 131-153. [In Persian]
- Rayejian Asli, Mehrdad (2023). *Generalities of Criminology (Content and Development: From Yesterday to Today)*, First Edi-

- tion, Tehran, Negah Moaser Publications. [In Persian]
- Rayejian Asli, Mehrdad, (2025). *Introduction to Criminology*, Third Edition, Fourth Edition, Tehran, Samt Publications. [In Persian]
- Rayejian Asli, Mehrdad et al. (2013), Legislative Criminal Policymaking in the Mirror of Cultural Criminology: With a Critical Approach to Examples of Its Challenges in Iran, *Journal of Criminal Law and Criminology Research*, Volume 11, Issue 21, 259-302. [In Persian]
- Rayejian Asli, Mehrdad et al. (2023), Legislative Criminal Policymaking in the Mirror of Cultural Criminology: With a Critical Approach to Examples of Its Challenges in Iran, *Journal of Criminal Law and Criminology Research*, Volume 11, Issue 21, 259-302. [in Persian]
- Richards, Imogen & Others (2020), News - making Criminology in the Twenty-First Century: An Analysis of Criminologists' News Media Engagement in Seven Countries, *Current Issues in Criminal Justice*, 32 (2), 125-145.
- Shokarkhah, Younes (2009). *Fundamentals of News Writing*, Second Edition, Media Studies and Development Office Publications. [In Persian]
- Sirous, Ghader et al. (2023), Analysis of Iran's Legislative and Judicial Criminal Policy towards Crimes Affected by the Media, 9, 24-46. [In Persian]
- Taherpour, Nikita (2001). *Analysis of the Performance of Yellow Media in Revolutions, Riots and Political and Social Movements*, Master's Thesis in Communication Sciences, Allameh Tabatabaei University. [In Persian]
- Wood, Mark & et.al (2022), *Criminologists in the Media*, Routledge.